

Tale til studenterne - STX og HHX 2016

Kære studenter

Tillykke med jeres eksaminer! Jeres huer er en pryd for jeres hoveder og for skolen.

For mig står de hvide studenterhuer med blå og røde bånd som symbolet på en gymnasial eksamen, som er en adgangsbillet til verden og til en fremtid, som jeg glæder mig til at se jer være med til at skabe. Min tale til jer i år skal netop handle om forholdet mellem nutiden, jeres tid på gymnasiet og fremtiden, som står foran jer, men den vil også handle om forholdet mellem det nære og det globale. Mellem det fantastiske stykke Vestjylland, hvor I er opvokset, og den globaliserede verden, som I vil blive en del af på godt og ondt. Lad mig give jer konklusionen allerede nu: I skal nu ud i verden, videreuddanne jer, stå på egne ben og finde jeres plads i livet. På den rejse vil I stå jer allerbedst ved at have kendskab og kærlighed til jeres egn, jeres sprog og historie med i bagagen. I har måske allerede undret jer over det billede som optræder på bagsiden af årets dimissionsprogram, men det er udvalgt netop af den grund. Det forestiller en scene fra den græsk-romerske mytologi, nemlig helten Herakles eller Herkules (med laurbærkransen), som er kommet til Libyen i Afrika for at slås med giganten Antaeus. Billedet er malet af den franske maler Auguste Couder og har sin kilde i en voldsom historie, som fortælles af den romerske digter Lucan, med to store nøgne mænd, der ikke krammer hinanden, men slås til døden. Det er nu ikke det I skal hæfte jer ved. Læg mærke til at kæmpen Antaeus' fod ikke rører jorden. I starten af slåskampen undrer Herkules sig over at Antaeus tilsyneladende bliver stærkere og stærkere for hver gang han bliver smidt til jorden. Herkules smider ham rundt i luften, og når Antaeus lander, fyldes han af energi. Det går op for Herkules at Antaeus bliver stærkere ved kontakt med jorden fordi jorden er Antaeus' mor og dermed det eneste som kan give ham fornyet energi. Herkules vinder slåskampen og dræber Antaeus kun fordi han til sidst løfter Antaeus op i luften og ikke sætter ham ned før han har mast livet ud af kæmpen. Det er en drabelig scene, som dog rummer den fine pointe for en student fra Lemvig Gymnasium at I bliver svagere hvis I ikke bærer en forbindelse til jeres hjemegn, sprog, kultur og historie med jer ud i verden.

Lad mig starte med at fortælle jer om en af de store kulturelle oplevelser for mig i dette forår. Det var Folketeaterets opførelse af Danmarks største dramatiker Ludvig Holbergs komedie Jean de France eller Hans Frandsen. Det er en komedie, som netop handler om forholdet mellem det lokale og det globale og om hvordan man skal forholde sig til både det sted man kommer fra og den vide verden man drager ud i. Nogle af jer kender måske stykket fra danskundervisningen, men handlingen går i korte træk ud på at den unge mand Hans Frandsen, en borgersøn, vender hjem efter at have tilbragt 15 uger i Paris, hvor han har fået hovedet ganske fordrejet af franske manerer og modeluner. Sønnen har brugt en mindre formue af forældrenes opsparede skillinger, og som om det ikke var nok, vender han nu hjem og foragter alt hvad forældrene og hjemlandet står for. Hans sprog er forandret, og skabagtigheden går så langt som til et navneskifte – han hedder nu Jean de France i stedet for Hans Frandsen. Jean de France er et eksempel på en forgæbelse i udenlandske modeluner, der ender i en selvforglemmelse og en fornægtelse af det ophav Jean selv er rundet af,

og han bliver naturligvis komediens primære skydeskive. Sådant en mand kan vi alle se det pinagtige i, og han er nem at gøre grin med. Men komedien ville være kedelig hvis den blot gjorde ensidigt grin med den skabagtige Jean de France. Derfor har Ludvig Holberg også gjort den anden part i komediens konflikt næsten ligeså latterlig. Modstykket til Jean de France er hans gamle far, Frands og især den kommende svigerfar Jeronimus. De to står for snusfornuften og forbindelsen til hjemstavnen, det kendte og det danske. De to kan ikke se fornuften i at rejse udenlands for at lære nye kulturer og sprog at kende, de harcelerer over nutidens unge, som bruger forældrenes penge, ikke har respekt for den kultur de er rundet af, kun er ude på sjov og ballade og ikke har kærlighed til det danske sprog. Som Jeronimus siger i komediens første akt:

Det er smukt nok at rejse Udenlands, naar mand har samlet Aar og Forstand først...Men her er det bleven som en sat Ret for fattige Borger-Børn, at de i Fleng ved slige Udenlands Reiser skal ødelegge deres Familier, for at lære et Sprog, som de for en Snes Rigsdaler eller mere kand lære af en Sprog-Mester her hiemme. De fleeste blive fordervede, og lære intet uden galne Moder og Vellyst, som de fylde Landet op med, og glemme de Gode, de ere blevne øvede udi i Skolerne.

Her taler en rigtig Jeronimus. Hvorfor skal de unge mennesker dog rejse ud i verden for at lære det som skolerne herhjemme sagtens kan fortælle dem? Hvorfor ringeagte sit eget lands kultur og blive forblændet i mødet med andre? Jeres rektor er ingen Jeronimus, men hvor ville jeg dog ønske at vi danskere holdt noget mere af vort eget sprog, at vi turde dyrke det og beundre det mere end vi gør i dag. Jeres dansklærere gør et flot stykke arbejde til daglig og har præsenteret jer for nogle af de flotteste værker der er skrevet på dansk, og jeg håber at det har givet jer en kærlighed til det danske sprog med herfra. Men som befolkning har danskerne noget at lære. Alt for mange danskere sjusker med især skriftsproget, der skrives ikke længere faglitteratur på dansk inden for alle fag, og dialekter er noget man skammer sig over. Det ville være skønt hvis lidt flere ville føle stolthed ved at tale dialekt, ville anse deres vestjyske dialekt som et adelsmærke i stedet for noget der skal aflæres og sløres. Vi skal kort sagt være lige så stolte af vores eget sprog som andre folkeslag er af deres modersmål. Dette udsagn kan man nemt tolke som udtryk for nationalisme. Det er det ikke. Det er udtryk for et syn på verden, hvor en af de vigtigste forudsætninger for et frugtbart møde med andre kulturer er at vi kender vor egen kultur. Hvis vi lærer at holde af og beundre det store i vores egen kultur og vort eget sprog, behøver vi ikke frygte impulser udefra. Dansk kultur er formet i en perlerække af kulturelle impulser udefra. Det skal vi vide og beundre resultatet af – så er det ikke længere så farligt at vi i dag udsættes for masser af engelske udtryk ligesom tysk, latin, græsk og fransk tidligere har påvirket vores kultur og sprog kraftigt. Og så tager Jeronimus i øvrigt fejl på et vigtigt punkt: Sprog kan ikke udelukkende læres på skolebænken. Man kan forberede sig og starte indlæringen, men vil man lære et sprog og en kultur rigtigt at kende, er der kun en vej, nemlig at møde den et andet sted end på skolebænken. I må ud i verden. Godt nok vil Lemvigegnen gerne have at flere unge mennesker kunne tænke sig at blive på egnen, men jeg håber nu at mange af jer vil bruge nogle år på at uddanne jer, rejse og blive klogere på verden og så vende tilbage. Det vil være til gavn for både jer og Lemvigegnen. Som Jean de France eller Hans Frandsen skal I også vove at miste jordforbindelsen, forgabe og fortabe jer ubetinget i alt det nye I

møder, men med baggrund i en eksamen fra Lemvig Gymnasium vil I vide at det lokale afspejler det globale og omvendt. Og komedien Jean de France viser sig på denne måde at stå for to lige håbløse standpunkter: Det er lige så problematisk at glemme hvor man kommer fra som det er aldrig at tage ud i verden og for en stund begejstres i mødet med andre kulturer.

Et godt eksempel på hvordan Lemvig Gymnasium arbejder med at give sine elever en forståelse for at det lokale og det globale hænger tæt sammen, er synligt i dette lokale, hvor I så tit har været til fællesarrangement, fest eller frikvarter. I kender alle Kirsten Kleins fantastiske fotografier af vores egn. Her i lokalet har vi Vesterhavets bølger, Rammedige med oldtidshøjene, Tannebækdalen, bakkerne ved Heldum og Tørring. Rundt om på skolen hænger praktisk talt hele vores egn, kogt sammen til en kunstnerisk bouillonterning af Kirsten Klein. Skal man forstå det store i Kleins billeder, bliver man også nødt til at have historien med. Der er storslået natur, men billederne viser også den egn, hvor vi blev forsvaret mod fjender fra øst, nemlig Rammedige, og hvor vikingerne sejlede ud på togt til England. Billederne viser morænelandskabet og det landskab som er formet af istiden, hvor vi endnu ser sporene af forhistorien når vi går tur ved Bovbjerg Fyr. Der er kort sagt stor global historie i den lokale. Fornemmelsen for den sammenhæng vil vi gerne give jer med herfra, og jeg ved at mange af jer er fascinerede af det ligesom jeg. Det mærkede vi ved fællesarrangementet om den kommende Geopark Vestjylland her i Hullet i foråret, hvor vi fik en flot introduktion til egnens natur og kulturhistorie. Formidlingen af den kommende geopark vil i øvrigt blive et projekt Lemvig Gymnasium ser sig selv som en naturlig deltager i, blandt andet fordi det ligger så fint i forlængelse af gymnasiets værdigrundlag, hvor vi som egnsgymnasium ser det som en kerneopgave at samarbejde med egnen. Tænk om vi kunne gøre Lemvig Gymnasiums elever og lærere til ambassadører for og formidlere af Geopark Vestjyllands seværdigheder. Det er vi allerede godt i gang med og har fine forudsætninger for at videreudvikle med vores tradition for et tæt samarbejde med egnens virksomheder og institutioner. På blandt andet studieretningsdage og som en integreret del af handelsuddannelsernes profil på hhx har I modtaget undervisning med udgangspunkt i at vi gerne vil give jer et tættere og mere reflekteret forhold til Vestjylland. Hhx-elever er hvert år på besøg på lokale virksomheder, som er præget af globaliseringen på godt og ondt. De er udfordret af globaliseringen, men kan også nyde godt af den – det er netop dén forbindelse mellem det lokale og globale vi opfatter som en del af dannelsen på Lemvig Gymnasium. Om I senere vender tilbage vil tiden vise, men blot en enkelt hjemvendt skaber stor glæde. Se blot på storken, som i år igen er vendt tilbage til kommunen. Det er også grunden til at vi senere her ved dimissionen naturligvis skal synge Jeppe Aakjærs Han kommer med sommer, han kommer med sol, som handler om storken som sommerbebuder, ja faktisk havde Aakjærs digt oprindeligt titlen Storken. Vi skal også synge den fordi Jeppe Aakjær i år ville være fyldt 150, og fordi Aakjær om nogen var optaget af at beskrive landbokulturens velsignelser og udfordringer i yderområderne. I digtet opfatter Aakjær storken som hjemmets stolte symbol, hvis børn trives i både regn og sol – lad os håbe det samme om studenter fra Lemvig Gymnasium.

Med Lemvig Gymnasiums arbejde for sammenhængen mellem lokal og global dannelse er vi naturligvis ikke skræmt over at de gymnasiale uddannelser fremover skal arbejde mere intensivt med globalisering i alle fagene. I det hele taget er den kommende gymnasireform på mange områder en fornuftig justering af det gymnasium vi kender. Der kommer færre og fagligt stærkere studieretningsprofiler, hvilket er en god idé set fra et udkantsgymnasium som vores. Der kommer et forenklet og bedre samarbejde mellem fagene. 2005-reformens opfindelser Almen Studieforbereelse på stx og Det Internationale Område på hhx har været gode for gymnasiet forstået på den måde at der er kommet meget mere samarbejde mellem fagene på gymnasiet. Det faglige samspil har gjort det sjovere og mere udfordrende at være lærer i gymnasiet, og I, kære studenter, har lært fokuseret om fagenes metoder, muligheder og begrænsninger. Når det alligevel er positivt at Almen Studieforbereelse eller AT afskaffes, er det fordi vi kan gøre det meget bedre med tværfagligheden knyttet tættere til fagligheden og de store opgaver i gymnasiet og fordi gymnasieelever vil kunne lære mere om videnskabsteori og metoder ved at få et mundtligt forsvar af studieretningsprojektet. Det glæder vi os til at komme i gang med, men vil heller ikke kaste vrang på det gode som trods alt blev indført med gymnasireformen i 2005. Desuden er aftalens noget komplicerede karakterkrav til optagelse på gymnasiet udformet på en måde så der fremover stilles krav, men ikke urimelige krav til elever som vil på gymnasiet. De allerfleste af jer ville være kommet ind med de nye karakterkrav – især hvis man tænker på at et rimeligt karakterkrav kan være med til at løfte niveauet i folkeskolen hvis elever i afgangsklasserne gør sig ekstra anstrengelser for at opfylde kravet.

Et andet område hvor den kommende gymnasireform er fornuftig, er i dens beskrivelse og forståelse af almindannelse som begreb. Ifølge de partier der for nylig blev enige om en gymnasireform, er almen dannelse et begreb der har været bærende for gymnasiet de sidste 150 år og kan defineres som en personlig modning og forberedelse til videre uddannelse gennem tilegnelse af viden og kundskaber. Det er måske lidt tungt formuleret, men det betyder at gymnasiet på den ene side giver jer viden og kundskaber til at læse videre, men at skolen også former og modner jer personligt og giver jer viden og kundskaber som ikke umiddelbart kan omsættes til noget konkret anvendeligt. Ikke at der er noget galt med viden som er praktisk anvendelig og målrettet et job efterfølgende, det har I fået meget af, og især handelsskolen sigter på at give kundskaber som kan bruges i virkeligheden. Men både stx og hhx er også alment dannende ved at give jer viden om og fornemmelse for skønhed, litteratur, natur og kultur som ikke kan omsættes til noget umiddelbart, som ikke kan bruges, men som kan have enorm betydning for jer personligt og for vores samfund. Derfor er det også godt at læse i aftalen om den nye gymnasireform, at gymnasiet også skal være et sted hvor I formes som personer og udvikler karakter i mødet med fagligheden på gymnasiet. Dannelse handler også om personlig modning. Som støtte for den tilgang til at lave skole vil jeg fremhæve et citat af Albert Einstein, som i 1954, altså også i lyset af 2. verdenskrig sagde følgende: Det er essentielt at eleverne får en forståelse for og en levende fornemmelse for værdier. Han må tilegne sig en sans for det skønne og det moralsk gode. Ellers vil han, med sin specialiserede viden, mere ligne en veltrænet hund end en harmonisk

udviklet person. Han må lære at forstå menneskers motiver, illusioner, lidelser for at få et fornuftigt forhold til andre personer og til samfundet. For meget fokus på konkurrence og for tidlig specialisering baseret på umiddelbar anvendelse vil dræbe den ånd som alt kulturelt liv er baseret på. Det er også vitalt for en værdifuld uddannelse at den selvstændige kritiske tænkning udvikles i det unge menneske, en udvikling som kommer i stor fare hvis han overbelastes med for meget og for mange emner. Overbelastning fører nødvendigvis til overfladiskhed.

Så meget havde Albert Einstein at sige om stress og dannelse. For at sige det helt tydeligt: Som unge mennesker får I kun det bedste udbytte af uddannelsen hvis I glemmer konkurrencen og målrettetheden for en stund. Jeres politikere vil gerne have jer hurtigere i gang med en videregående uddannelse og vil fremover gerne have såkaldte "karrierekompetencer" ind i gymnasiet i højere grad end tidligere, men tag det roligt, og skynd jer langsomt. Det er lige så vigtigt at I giver jer den fornødne tid til at modnes personligt, så skal afklaringen nok følge med. I skal sige som den store forfatter Jorge Luis Borges: Lad andre om at prale med hvor mange bøger de har skrevet. Jeg er stolt af de bøger jeg har læst!

Og med disse ord i baghovedet forstår vi meningen med at Lemvig Gymnasium har en lediggangssten opsat uden for indgangen. Den ankom sidste sommer og har hele skoleåret budt jer velkommen. At skole og lediggang skulle være to sider af samme sag, lyder som en provokation, men ordet skole betyder oprindelig fritid eller lediggang, og det mener jeg at vi bør tage mere alvorligt. Gymnasietiden er en gave i form af tre års tid til udvikling, til at dyrke interesser, forundres og begejstres. I skal i løbet af de tre år spores ind på hvilken videreuddannelse I vil vælge, og I må hellere end gerne gøre jer overvejelser over hvilken karriere I vil vælge efter gymnasiet, men det vigtigste er at I giver jer tid til at modnes personligt uden at skulle tænke på hvad det hele nu kan bruges til. Skulle vi reducere gymnasiet til det konkrete anvendelige og alt det vi umiddelbart synes vi kan undvære, ville der ikke være meget tilbage i fagrækken. Så gå endelig ud og tag en selfie med lediggangsstenen inden I forlader skolen i dag. Jeg vil glæde mig til at se lediggangsselfies alle vegne på de sociale medier, og det vil være en stor glæde for skolen hvis I tager dens budskab med videre herfra.

Inden jeg slutter min tale, har jeg en særlig tak at give til netop jeres årgang af studenter. På jeres første skoledag i 2013 tog vores tidligere rektor Lars Ebbensgaard imod jer på en dag som var spændende i mere end én forstand. Det var første skoledag på den nye fusionerede skole, hvor handelsskole og gymnasium skulle leve side om side. Det første år øvede vi os alle i at være gæstfrie og i at vende en konkurrence mellem uddannelserne til et samarbejde om at sikre udbuddet af ungdomsuddannelser i Lemvig. Her tre år efter kan vi godt konkludere at fusionen har bragt meget godt og har været et fantastisk løft til alle de fire uddannelser vi nu udbyder. Vores faglige resultater er fortsat i top, og handelsuddannelserne i Lemvig trives. Tak til både stx'ere hhx'ere for tre gode år. Jeres måde at tage imod hinanden på er en stor del af forklaringen på at optaget på hhx er mere end fordoblet siden 2013.

I har givet skolen meget, og I vil være en berigelse for det samfund I fremover skal være en del af. Jeg er derfor stolt over at kunne give jer væk som studenter fra Lemvig Gymnasium med den romerske digter Martials to linjer:

Unddraget uheld og held er hvad du gi'r dine venner
Eneste rigdom du har altid, er den du gi'r væk.

Med de ord dimitterer jeg jer som studenter fra Lemvig Gymnasium årgang 2016. Tillykke!